

mu kitajsko in japonsko podobopisje. Ali ako denemo na jedno stran tehtnice vse pomanjkljivosti, na drugo pa mnogovrstne pomočke, ki so čitatelju klinopisa na razpolago, namreč trojezične in paralelne napise, silabarje ali trovrstna besedišča, katera podajajo pomen idejogramom v akadski in asirski izreki, nadalje podobe in slike, ki klinopise pojasnjujejo, kontekst, znanje jezika in zgodovine, naposled še prosto ugibanje, pritrdimo E. Schraderju, piščemu, „da so težkoče pri čitanju klinopisov tretje vrste komaj večje, ko pri razvozlati feniških, aramajskih ali pa himjaritskih napisov, kateri razlagalca nekaterikrat spravijo v zadrego, ker podajajo njih črke in besede, pisane brez samoglasnikov, mnogovrsten pomen.“¹⁾

Čitatelju se zdi čudno, da značijo asirsko-babilonski idejogrami ne samo kako konkretno ali abstraktno stvar, ampak veljajo še za zloge, ne da bi bila najmanjša zveza med obema značiloma. Zakaj se čita „zvezda“ kot idejogram *ilu* (bog), *šamu* (nebó), fonetično pa *an*? Da so si zvezda, zvezdnato nebo in bog v nekaki zvezi, razumemo, od kod pa prihaja ta popolnoma nesemitski *an*?

Asirijologi z Oppertom na čelu si razlagajo to različno izgovorjanje ali veljavo istega idejograma, meneč, da so Asirci in Babilonci vsprejeli klinopis od tujega, nesorodnega naroda, mongolskega pokolenja, kateri je, nekaj v Kaldeji stanujoč, prvi izumil klinasto pisavo in jo primeril svojemu jeziku. Oppert nazivlje ta turanski narod Sumerce, Fr. Lenormant in Fred. Delitzsch pa Akadce, po dveh imenitnih pokrajinah stare Babilonije, zakaj klinopisci privedajo asirsko-babilonskim kraljem prastari naslov: šar Sumirim u Akadim, t. j. kralj Sumercev in Akadcev. Ta akadski-sumerski narod so našli pastirji Semitje, ko so se v južni Mezopotamiji naselili ter sprejeli od njega prvo kulturo in ž njo tudi klinopis. Gori navedeni idejogram je slul v akadsko-sumerskem jeziku *anna-b*, t. j. bog ter je veljal, če se je

čital fonetično, za zlog *an*, ki ni nič drugega nego začetek besede *ana-b*¹⁾ Ko so pa Babilonci vsprejeli klinopis od Akadcev, je prešel k njim omenjeni idejogram z isto fonetično veljavo, katero je imel pri Akadcih. Z drugo besedo: idejogram zvezda, pomenjajoča „bogá“, je rabil tudi Babiloncem kot zlog *an*. Mimo tega so Babilonci, vsprejemši klinopis, tudi v svojem lastnem jeziku čitali „zvezdo“ kot značilo nebá in bogá, namreč *šamu, ilu*. Po tem potu je dobil omenjeni idejogram pri Babiloncih kar tri pomene, oziroma trojno izreko: *an, šamu, ilu*.

Nadalje se je prvotno klinopisno znamenje rabilo za izraz ne samo konkretne ampak tudi abstrakne stvari; tudi se je ista stvar lahko nazivljala različno s takozvanimi sinonimi; vse to je dalo povod, da je dobil idejogram več značil in izrek. Tako je učil duhoviti Oppert že l 1863. v I. delu svoje znamenite knjige: „Expédition scientifique en Mésopotamie“, kjer govori o „turanskem postanku klinastega pisma“ in o „uvedbi scitskih besed v asirščino“. O zgodovini tega turanskega naroda pa, žal, ne vemo nič; njegov jezik je le malo poznat. Če smemo verjeti nekritičnemu Francišku Lenormantu († 1883), so Asirci in Babilonci prepisali fonetično sedemsto akadskih idejogramov, iz katerih se dá za silo spoznati jezik Akadcev ali Sumercev. Potemtakem izumitelji klinopisa niso govorili semitski, ampak neki jezik, ki spada k pripenjalnim jezikom in je soroden mongolskemu, turškemu, finskemu in celo madjarskemu. Kot znamenitost naj navedemo iz Oppertove in Lenormantove knjige le nekaj vzgledov: Idejogram, ki se čita akadski *nap* (luč) je soroden madjarskemu *nap* = dan ali solnce; akadski *pi, pil* (uho) = madjarski *fül*; akadski *ši* (oko) = madj. *szem*; akadski *ad, adda*, čeremiski *ätjä*, ostjaški *ata*, madj. *atya*, slovensko *otec*; akadski *ha, han* (riba), madj. *hal*, mongolski *kal*; akadski *dingir* (bog), turški in mongolski *tagri*; ak. *ut* (solnce), mong. *ud*; ak. *aj* (luna), turški *aj*. (Dalje.)

¹⁾ Eberhard Schrader, Keilinschriften u. Geschichtsforschung, Giessen, 1878, str. 39.

¹⁾ Končni *b*, ki se pripenja besedi *anna*, je najbrž členek, slično kakor v bulgarščini.

Vojsko, najvišja župnija na Kranjskem.

(Krajepisna črtica. — Spisal J. R.)

Na zahodni strani vojvodine Kranjske, že blizu Goriškega, leži globoko v kotlini, od treh strani z visokimi hribi obkroženi, znano rudarsko mesto Idrija. Imenuje se to mesto med

prostim ljudstvom, zlasti pa med Primorci, tudi „Nemška Idrija“, menda zato, da se loči od Idrije pri Bači, kuracije ob Idrijci blizu Svete Lucije, okraja tolminskega na Primorskem. Iz

rudarskega mesta Idrije drži proti severo-zahodu še precēj dobra krajna cesta, po kateri se pride po bolj in manj strmih klancih in mnogih ovinkih in po večinoma erarskih gozdih v treh urah pametne hoje na Vojsko. (Cesta iz Idrije do župne cerkve na Vojskem je dolga 11.665 m.)

Ker je „Dom in svet“ podal čitateljem svojim že marsikak krajepis naše mile domovine, naj dovoli nekoliko prostorčka tudi tej-le črtici.

Vojsko je najvišja župnija na Kranjskem — 1090 metrov nad morjem — na skrajni severo-zahodni meji domačega okraja logaškega

in okrajnega sodišča idrijskega in je vsaj po nekoliko visoka ravan. Znamenita je ta župnija razven po visoki legi tudi zato, ker je razdeljena med tri okrajna glavarstva: Logatec, Gorica, Tolmin, in med ravno toliko okrajnih sodišč: Idrijo, Gorico, Tolmin, ter obsega pet občin: Vojsko, Čakalnik, Spodnja Idrija, Gorenja Trebuša, in Prapretno z županstvom na Št. Viški gori na Tolminskem.

Vasi prav za prav v tej župnji nobene ni, četudi ima sto in jedno hišno številko; le kraj Ogalce s sedmerimi hišnimi poslopji bi imel nekaj pravice do tega imena. Drugače stoji hiša

Župnišče.

Župna cerkev sv. Jožefa na Vojskem.

Šola.

(Od vshodne strani.)

bolj ali manj oddaljena od druge hiše, same kmetije s potrebnimi gospodarskimi poslopji. Nahaja se tukaj več krajev, oziroma selišč, kakor: Hom (Holm), Jelenji vrh, Rovtarjev vrh, Mrzla rupa, Revénovše, Škrátovše, Tró-tovše, Zaklavže, Zarob, Zahom.¹⁾

Južno-vshodno, précej za šolskim poslopjem, se dviga 1129 m visoki, kameniti „Škol“, vrh katerega se jasnega, čistega dné gledalcu odpre veličasten razgled, razpne obširno obzorje, zlasti proti vshodu, kamor ti ob prav čistem zraku

¹⁾ T. j. Revénovišče, Škratovišče, Trotovišče, Zaklavža, Zarob, Zaholm. Uredn.

splava oko čez vso Kranjsko, tje doli do gore Kuma, stoječe ob kranjsko-štajerski meji. Razume se, da se cerkev in kapelica na imenovani gori razločujeta le z dobrim daljnogledom. Proti severo-vshodu se belijo kamniške planine; dalje proti severu zožuje obzor gorenjsko, oziroma loško višavje s Karavankami in triglavskim gorovjem od zadaj, izmed katerega kipi visoko proti nebu velikan Triglav. Proti jugu pa je razgled bolj omejen. Od sivega, mnogovrhovatega Nanosa ti sega pogled še do Rakeka — kolodvor in železnica se dobro ločita — proti Cerknici. Ves razgled proti Goriški in do bla-

Črnogorka.

žene doline vipavske (tukajšnje ljudstvo ji pravi: dežela) pa zapira, kakor pravi nebodigatreba „Goljak“, zaslanjajoč mejo med Kranjsko in Goriško ter ob jednom tudi razgled proti zapadu. Vse to dolgo gorovje proti jugozapadu imenuje tukajšnje ljudstvo „Govce“. ¹⁾ (N. pr.: Pojdem čez Govce v deželo.) To je bil torej razgled raz „Škol“. — A tudi 1147 m visoki Jelenjivrh, stoječ prav ob meji primorski, pol ure od cerkve, podaje obiskovalcu prav lep in obširen razgled na Primorsko, zlasti na tolminsko stran in na Karnske planine. Daleč tam gori v kotu, v sinji daljavi, na skrajnem severo-zapadnem koncu Koroške, ob tirolsko-solnograški meji, se pokaže prav čistega in jasnega jutra bajé celó Veliki Zvonár.

Umevno je, da na taki višavi večje vode ni. Pač pa izvirajo v tukajšnji župniji in občini trije potoki. V južnem vznožju občinskem — v Mrzli rupi — izvira Idrijca izpod „Slemenca“. Pohleven potoček pride po kratkem teku v erarski svet. Tu, nizko v soteski, stojé mogočne klavže ²⁾ (zatvornica), skozi katere erarski drvarji plavijo erarska drva v Idrijo, kar se pa zgodi le po močnem deževju, ko pohlevni potoček Idrijca zadostno naraste, da napravljena drva, drajlovnike ali hlode požene skozi „klavže“ kot slamnate bilke, tirajoč jih po skalnati strugi s seboj proti Idriji. — Nekoliko više, bolj proti zahodu, a izpod istega hriba, izvira v „Suhi grapi“ potok Trebušica, tekoč na nasprotno — severno — stran ob zapadni

meji skozi občino in kuracijo Gor. Trebuša, med potoma goneč par mlinov in žag, izlivajoč se po veliko krajšem potu v Spodnji Trebuši (Hotenji) v Idrijco, s katero sta si pri izvirku bili tako rekoč sosedi. — Nekako v sredi med Gor. in Sp. Trebušo (na Primorskem) se izteka v imenovano Trebušico potok Gačnik, izvirač na severni strani tukajšnje občine in med potoma jednak posel opravljajoč.

Studencev je sicer več v župniji, a ker je marsikateri vsled daljave ali druge neprilichnosti neporaben, jih je le premalo, da bi zadostovali raztresenim župljanom; zato ima marsikateri kmet svoj vodnjak (kapnico). Omenim naj le dveh studencev v obližju župne cerkve. Oba izvirata ob vznožju spredaj imenovanega „Škola“; jeden proti severni, drugi proti južni strani: oba dajeta svežo, zdravo, pitno vodo in ne usahneta nikoli; oba od svojega izvira tečeta le malo, malo časa, le nekaj minut po zemeljskem površju in že se vrneti, prišedši po kratki stružici vsak do svojega požiralnika, zopet v zemljo nazaj, da privreeta iz nje drugič na dan, in sicer južni doli pri že imenovanih klavžah, iztekajoč se v Idrijco, ki je tu še potoček, severni pa prišumi nekako v sredi severnega vznožja občinskega iz skalnate votline pod imenom „črni studenec“ zopet na svetlo, pridružujé se niže v grapi potoku „Kanomljici“, ki se v Spodnji Idriji izliva v isto Idrijco, ki pa je tu že precejšna reka, in ki se blizu sv. Lucije na Tolminkem izteka v Sočo. Razvodja tedaj na Vojskem ni.

Da se nahajajo v tukajšnji višavi podzemeljska jezera, smelo bi se sklepati razven iz splošnega ljudskega mnenja tudi iz tega, da vsled deževja ali snega nastale vode poniknejo v zemljo, ker nimajo drugega odtoka. Prej imenovani „črni studenec“ sam je nekako podzemeljsko jezero v minijaturi. Tudi brezdna, starejša in na novo se napravljajoča po ravnoti, razlaga si tukajšnje ljudstvo, trdeč: „da je voda spodaj.“

Podnebje je legi primerno. Pomladi prav za prav ne poznamo tukaj. Poletu ni posebne vročine, zato je ob tem času prav prijetno na Vojskem. A zima, ta je dolga, — traja navadno do sedem mesecev — in nas običajno založi tudi dobro s snegom, po zametih tudi nad tri metre na debelo. Res, prava „Kranjska Sibirija“! Vendar pritisne mraz malokdaj do —16° R.

Ozračje je čvrsto in zdravo, a malokdaj popolnoma mirno, brez sapice. Kadar pa vzrogovili burja — in to zlasti po zimi — da ječé pod njo gozdna drevesa, in buči in tuli okrog hišnih voglov, da vse šklepeta, kar ni trdnega in pribitega, in ti skozi dvojna zaprta okna sili

¹⁾ T. j. Golce, ker so goli. — Uredn.

²⁾ Zidane za Marije Terezije okrog l. 1770.

v sobo in ako še mêde zraven, — tedaj seveda je človek vesel, da sme biti pod streho v topli sobi, živo pomilujoč slehernega, ki je zunaj na poti.

Razven debele in dolge zime imamo tu še drugo neprijetnost, ki nam jeseni in pozimi dostikrat že prav preseda: to je tista siva in gosta megla, ki bi se dala skoro rezati na kose, v kateri vidiš komaj par korakov pred seboj. Celó marsikaterega domačina je že zavêdla ta gosta megla, da je, hodeč po najbolj znani okolici, zašel na nasprotno stran, in je imel opraviti, predno se je zavedel, kje je. — Obratno pa tudi večkrat, — ko imamo tu najlepši solnčni dan — ta gosta megla leži po

Črnogorec.

dolinah in nižavah jednako sivemu morju, iz katerega kipé vrhovi višjih gorá (n. pr. Sveti Trije Kralji) kot večji in manjši otoki.

Četrtno ure pred cerkvijo, na 'Trohovi ravni', se pojavljajo zlasti že pozno v jeseni posebni zračni toki: sedaj jesensko hladni, sedaj prijetno gorki, kakor o poletnih večerih, in to kar nenadoma, neposredno, kakor bi stopil iz mrzle veže v toplo sobo, ali obratno.

Kako pa so se ljudje naselili na tako visokem kraju in kako je nastala tukajšnja župnija, oziroma tukajšnja cerkev, nam pové deloma ustno izročilo, deloma zvemo iz zgodovinskih virov. — Pred kakimi tristo leti so gonili Benečani na 'Hudo polje' (v Govcih) in

sem gori, v planino' (od tod tudi ime kmetiji pri cerkvi: „Planina“) živino past in so imeli tukaj svoj 'stan'. Imenovali so se 'stanarji'. — Sled takega 'stána' se nahaja še dandanes kmalu za cerkvijo na zahodni strani. Na zimo so gonili živino nazaj na Beneško; nekaj teh stanarjev pa je ostalo tukaj ter začelo obdelovati zemljo. Ti so bili prvi tukajšnji naselniki. Tedaj je bila Spodnja Idrija ali Fara¹⁾ še podružnica (kapelanija) Št. Viške gore v dekaniji goriški in gotovo ni bilo tedaj pri Fari še pokopališča, ker bi se drugače ne dalo razlagati, zakaj so od tukaj nosili mrličé pokopavat celó tje doli v Vuče pri Tolminu — (dobrih pet ur hodá od tukaj), — in pozneje k sv. Luciji ob Idrijci, kakor za trdno povedó tukajšnji stari resnicoljubni ljudje.

Pripovedka govori, da so tačasni tukajšnji stanovniki večkrat videli neko podnebno, od Fara prihajajočo in tukaj obstajajočo svetlobo, 'svetinje', ki je bila bajé povod zidanju tukajšnje cerkve. Tudi pravijo, da sta se dva tukajšnja soseda P. in Š. poganjala, na čegavem svetu naj bi se zidala cerkev; prvi kakor drugi bi jo bil rad imel na svojem zemljišču.²⁾ Odločilo se je za P.-ovo posestvo.

Dodelana je bila cerkev leta 1669., katera letnica je vdolbljena na kamenitem podboju notranjih zakristijskih vrat, pri vhodu v prezbitarij — a oboka še ni imela. Napravili so ga pozneje, t. j. l. 1768. Ljudje so nosili za cerkveni obok kamen 'lahkovec' iz kanomeljske grape 'Košenije' in tudi sosedje Kanomeljci so ga pomagali nositi in sicer prostovoljno, zlasti ob nedeljah, dohajaje sem gori k sveti maši.

Cerkev je primeroma majhna in jako vlažna. Ima tri altarje, veliki: sv. Jožefa (popolnoma prenovljen leta 1887.) in stranska: Marijin in sv. Jakopa ap. (oba nova l. 1891.). Vse pa se je napravilo s prostovoljnimi doneski domačih župljanov. Zvonovi so tudi trije in imajo ista imena, kakor oltarji. Večja dva sta bila ulita l. 1738.³⁾, mali pridružil se jima je šele l. 1863.⁴⁾ Vsi trije tehtajo približno 1500 kilogramov.

Do l. 1750. je bila tukajšnja cerkev sv. Jožefa spodnjeidrijska, ali kakor tukaj govoré: 'prifarska' podružnica. Takrat je pripadala Idrija, Spodnja Idrija, torej tudi Vojsko v cerkvenem obziru pod oglejski patrijarhat, pozneje pod nadškofijo goriško, iz katere so se ločile imenovane cerkve l. 1792. ter se pridružile istega

¹⁾ Župnija je postala Spodnja Idrija krog leta 1580. Catal. Cleri.

²⁾ Dandanes bi se brzkone godilo ravno nasprotno. Tempora mutantur . . .

³⁾ Opus Josephi Samassa.

⁴⁾ Opus Antonii Samassa.

leta škofiji ljubljanski.¹⁾ — Na opetovano prošnjo tukajšnjih občanov in s posredovanjem čast. gospoda Janeza Buratellija, tedanjega župnika spodnejdriškega, bila je slednjič tukaj ustanovljena ekspoziura²⁾, kjer je beneficij ali nadarbino ustanovil Herman, grof Celjski³⁾, od katere ustanove pa v tukajšnjem arhivu ni najti nikakega sledú.

Dotična pogodba vršila se je dné 19. listopada l. 1749. v župnišču pri Fari. Na podlagi imenovane pogodbe je bila izdana 22. grudna istega leta določba (definitio), več točk obsegajoča, v kateri se zlasti določujejo dolžnosti in pravice mašnika (capellani curati) za Vojsko.⁴⁾

L. 1807. je postala ekspoziura Vojsko krajna (lokalna) kapelanija⁵⁾, v novejšem času — pred kakimi dvajsetimi leti — je postala prejšnja tukajšnja lokalija samostojna župnija.

Sedanje župnišče je bilo zidano⁶⁾ okrog l. 1843. na istem mestu, kjer je poprej stala prva, še precej manjša in večinoma lesena kapelanska hišica.

Tukaj pastirujočih duhovnikov je bilo — kakor razvidno iz matičnih knjig — doslej 23. Prvi krst je v tukajšnje matice vpisal Janez

¹⁾ Catal. Cl.

²⁾ Župni arhiv hrani dotično ustanovno pismo: „Erectio canca capellaniae curatae Voiskae“. s podpisom: Tulmini, die 15. Januarij 1750. Andreas Foramiti, cancus et Archidiaconus. Franciscus Locatelli de Gibilini Pub. Autate Pontificia Not. et cancellarius Archidiaconalis. Uvažujú tukajšnje krajne razmere pravi pismo: „... obsecundantes etiam enixum desiderium Admodum Reverendi Joannis Buratelli Parochi Idriae Inferioris qui... Nobis... exposuit, ob nimiam distantiam, quae est itineris trium horarum ab Ecclesia Parochiali usque ad Communitatem Voiskae, in qua quadringentae animae circiter numerantur, et ob vias valde praeruptas, arduas, ac difficiles, praesertim in hyeme, velut tunc copiosis nivibus refertas, non solum expediens, ac utile, sed prorsus necessarium esse, ut apud dictam Ecclesiam s. Josephi... aliquis sacerdos continuam faciat residentiam cum onere curam animarum exercendi...“

³⁾ Beneficium ibidem erectum est ab Hermanno, Comite Celejensi. Catal. Cl.

⁴⁾ Prva točka slove: Ergo omnes, et singulas obligationes a Communitate Voiskae ut supra assumptas, perpetuis futuris temporibus observandas, a Nobis approbatas, et acceptatas, concedimus, ut in Ecclesia s. Josephi et Wolfgangi Voiskae nunc ac semper conservari possint: Ssum Eucharistiae Sacramentum, Fons Baptismalis, et Sacra Olea, apud eandemque Ecclesiam continuam habeat residentiam aliquis sacerdos, per Ordinarium pro animarum cura approbatus, et a Parocho Idriae Inferioris tanquam Cooperator deputandus, seu constituendus, qui ab ipsa residentia, etiam relicto substituto, nec per biduum sine praevio consensu eiusdem Parochi, nec ultra octiduum sine Nostra licentia abesse praesumat.

⁵⁾ Capellania localis. Cat. Cl.

⁶⁾ Zidal ga je dné 11. vel. srpana 1848. l. tukaj umrl g. Marka Streu; pokopat ga je prišel tedanji dekan idrijski, g. Anton Kos.

Peršé dné 13. kimovca l. 1787.; prvo poroko Blaž Božič, dné 24. prosinca, l. 1791., in prvega mrliča v tukajšnjo mrliško knjigo Andrej Skočir dné 9. mal. srpana l. 1793. — Da je tukajšnja matica v svojem začetku pomanjkljiva, je vzrok ta, da so se dotični zapiski pošiljali k materi Fari, kjer so se vpisovali.

Tu imamo tudi jednorazredno ljudsko šolo, v katero je bilo letos za vsakdanji pouk vpisanih 17 otrok, za ponavljalno šolo pa 32. V novo zidanem, s potrebno šolsko opravo preskrbljenem šolskem poslopju se je otvorila šola 19. kimovca leta 1881., ter se je istega dné v navzočnosti g. J. Mahkot-a, tedanjega c. kr. okr. glavarja logaškega, volil tudi prvi tukajšnji krajni šolski svet.

Učiteljevala sta do leta 1888. na tukajšnji

„visoki“ šoli: g. Karol Weber, ki pa je v novi podeljeni mu učiteljski službi v Pirničah, kamor se je od tu preselil že nevarno bolan, dve leti pozneje umrl, star komaj 29 let; — in vzorni gosp. Mihael Kabaj, sedaj nadučitelj v Hotederšici, ki je kot vesten učitelj vedno še tudi tukaj v dobrem spominu. Od 25. vel. travna leta 1888. pa oskrbuje šolski pouk na tukajšnji šoli sedanji in prvi tukajšnji župnik.¹⁾

Zemljiško površje občine Vojskega obsega 3605 hektarov, 22 arov, 16 □ m; toda komaj

¹⁾ Leta 1838. bila je na Vojskem prva „nova maša“. Pel jo je na „žegnansko nedeljo“ tukajšnji domačin, trdnega posestnika sin, „Bendétov gospod“, Jožef Podobnik. Tisto nedeljo je padlo „tri pedi snega“. (Pastiroval je bajé zadnja svoja leta na Dolenjskem in doli tudi umrl.) — Leta 1857. je pel tukaj novo mašo „Blažkov gospod“, Janez Likar, službujoč potem v goriški nadškofiji. Vsled bolehnosti umirovljen, živel je zadnji dve leti tukaj na svojem domu, kjer je tudi umrl dné 18. grudna l. 1877. Tretjič se je obhajala nova maša na Vojskem l. 1863.; daroval jo je „Stržnikarjev gospod“, Janez Rejec, tudi v goriški nadškofiji pastirujoč. Kot vikar pri sv. Tomažu je poročil v tukajšnji cerkvi dné 6. svečana leta 1871. svoje tri brate — ženine: Antona, Franceta in Jožefa. Devet let pozneje je umrl kot vikar v Doberdodu na Goriškem. (Njegova mati pa še živi in prihaja skoraj sleherni nedeljo in praznik na Vojsko k sv. maši, 85 letna žena, — poldrugo uro hodá!) Zadnji novomašnik -Vojskar,

Črnogorec iznad Kotora.

če je tretjina obdelane zemlje z všetimi senozetmi, vse drugo so pašniki in gozdovi. Zaradi visoke lege in dolge zime je tu le jedna setev in jedna žetev, tedaj le jeden pridelek. Iz istega vzroka tudi sadje ne uspeva tukaj; le tu pa tam naletiš na kako tepko ali črešnjevo drevo. 'Kuha', t. j. krompir in repa, se po navadi obnese dobro, a treba ji je tudi dobro pognojiti. — Glavni vir prebivalstva gmotnemu stanju, ki se v kljub tej visoki legi in dolgih zim povprečno sme imenovati še dosti ugodno, je živinoreja. Malone vsak gostač ima svojo kravico, za katero dobiva potrebne krme od svojega gospodarja proti primerni, deloma precej visoki odškodnini. In sleherni teden skozi vse leto, tudi po zimi, ako je le količkaj mogoče, prihaja deset do petnajst Gorjanov in Gorjank¹⁾ na Vojsko po sirovo maslo, plačujejo je do 70 kr. kilo, odnašajo čez 'Govce' in potem razpečavajo v Trstu. Nekateri občani trgujejo z različnim blagom, potrebnim zlasti za vsakdanji živež: moko, turščico in drugo drobnarijo, pa tudi z železom in z lesom. Drugi si z vožnjo erarskega lesa prislužijo lepih novcev. Izmed gostačev si nekateri, posebno v dolgem zimskem času, služijo vsakdanjega kruha, izdelujoč žeblje in podkovice, drugi zopet imajo gotov zaslužek kot erarski gozdni delavci ali najemniki. — Kar pa je ženskega spola, ti pa mlado in staro, izvzemši le kako kmetiško gospodinjo, „splaz“²⁾ od kraja vse 'klekla', t. j. izdeluje čipke, za katere se potegne v Idriji marsikatera krona. Le redko kje se v tukajšnji župniji še najde kaka predica, ki pa je ob enem tudi že stara ženica. Mlajši ženski rod skoraj ne zna več tega včasih tako čislanege kmetiškega dela.

Gostilnic je sicer v tukajšnji župniji pet, a vendar nobene žganjarije, kar omenjam pohvalno.

Posebni običajev, šeg in navad med tukajšnjim ljudstvom ni. — Pač pa se mi zdi vredno omeniti dveh lokalizmov, ki sta sicer prav za prav doma pri sosednih Trebušarjih, a ker isti pogosto občujejo z Vojskarji, je prav verjetno, da sta se zanesla tudi v tukajšnjo, sicer precej čistejšo in pravilnejšo govorico. Sta pa: 1. že ravnokar vpleteni prislov splaz s pomenom:

bil je l. 1868. g. Janez Lapajne, „Škratovcev gospod“, ki pa je imel primicijo v Ljubljani in je umrl kot župnik v Studencu, dekanije Ileskovške na Dolenjskem, 21. velikega travna l. 1887. — Izmed odličnjakov posvetnega stanja omenjam tukajšnjega rojaka gosp. Ivana Vončina, l. magistratnega svetovalca v Ljubljani.

¹⁾ Iz župnije Angelske Gore.

²⁾ Lokalizem, pomeni: sploh, večinoma.

skoraj, sploh, večinoma, zelo vse; n. pr.: Pri nas smo splaz vse že pospravili (. . . večinoma, zelo vse . . .); ali: do Č. je splaz dve uri hoda (. . . skoraj, zeló dve uri) in 2. pridevnik priden v prečudnem pomenu: velik, lepo odrastel, čvrst, rejen; n. pr. Kako je ratal ta otrok priden = kako je postal velik, čvrst, kako je vzrastel; ali: Pa imaš res pridno kravo = . . . lepo rejeno; pridnega konja, = velikega itd. Za besedo priden v pravilnem in pravem pomenu (fleissig) jim služi „brdek“, n. pr.: Le brdek bodi! (Bodi priden). Ali si kaj brdek v šoli?

Kar se tiče imena 'Vojsko', je pa menda ni lastne besede, da bi se tako različno pisala in tudi izgovarjala, kakor ta. Piše se: Woiska, Vojska, Vajsko, Vojské, Voisko in pravilno: Vojsko. Razlagajo to ime nekateri iz besede 'vojska' (boj, bitka), drugi je izvajajo iz 'visoko'. Da imajo poslednji za svojo razlago neovržno resnico, je jasno; zakaj *o*go *m* je že prav čedna visočina! — Pa tudi prejšnja razlaga ni kar tako brez vsakotere podlage. Prav verjetno je, da je za časa benečanske vojske bila tu ob meji kaka 'praska', ali bitka. V spredaj imenovani Mrzli rupi zazna se še sedaj lahko sled precēj dolgega okopa ali nasipa, in stari tukajšnji možje trdijo, da „one šance“ v Mrzli rupi niso iz francoske vojske, ampak iz benečanske. Našle so se tudi svinčenke, ko so kopali njivo. Pičlo četrtinko ure na griču, po katerem drži pot na Vojsko, nasipu nasproti, bil je 'tabor'; od tod: Tabrovše (Tabrovec), kakor se imenuje sedanje selišče na onem mestu, in 'Šturmovce' (Šturmovec), selišče na vzhodni strani občinski, katero pa spada že pod prifarsko občino in župnijo.

Tukajšnje ljudstvo je povsem pošteno, delavno, za čuda olikano, bistrega uma in dobrega srca. Izjeme so le redke. Vojskarji so pri vseh sosedih, bližnjih in daljnih, na dobrem glasu. Četudi ne živé potratno, vendar živé zadovoljno. Gotovo imajo slabša zemljišča kakor oni Dolenjci in Notranjci, ki silijo v Ameriko, a imajo več zmernosti, potrpežljivosti, vstrajnosti in pobožnosti. Lepo je videti ob nedeljah in praznikih v cerkvi tudi osivele može in priletne ženice moleče iz molitvenih knjižic. Družba svetega Mohora šteje letos v naši župniji sedemdeset udov, zastopani so tu zeló vsi priporočila vredni perijodični slovenski časopisi in tudi naš 'Dom in svet' prihaja sem gori v šesterih izvodih.

Dal Bog, da bi kužni zrak ne dosegel naših višav, da bi nikdar ne okužil najvišje župnije na Kranjskem!